

VIC

1863-1930

TARGETES POSTALS

Hi col·labora

CRISTINA MASRAMON MARTÍN

VIC

1863-1930

TARGETES POSTALS

VIC

1863-1930

TARGETES POSTALS

Primera edició: març del 2026

© dels textos: Cristina Masramon Martín
© del pròleg: Miquel Erra Solà
© de les fotografies, diversos fotògrafs
© de la col·lecció «Targeta Postal»:
Editorial Efadós

© d'aquesta edició: Editorial Efadós

Editorial Efadós

Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Pol. ind. les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon: 936 731 212
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original

Editorial Efadós

Disseny gràfic i maquetació

Editorial Efadós

Col·laboració

Ajuntament de Vic

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Institut Català de les
Empreses
Culturals

Assessorament lingüístic

M. Neus Doncel Saumell

Guardes inici

Josep Palmarola
Fons Josep M. Renom Justes

Guardes final

Joaquim Mumbrú
Col·lecció Cristina Masramon Martín

Fotografia de la portadella

Josep Palmarola
Col·lecció Cristina Masramon Martín

Fotografia de la portada

Autoria desconeguda
Fons Conxita Arumí Blancafort

Dia de mercat a la plaça Major vers el 1902 amb la Casa
Comella i la desapareguda Casa Rusconi.

ISBN 979-13-87658-47-2
Dipòsit legal: B-1643-2026

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra només pot ser
realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant
l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o
escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a Cedro
(Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) «www.cedro.org».

ÍNDEX

Pròleg 7

Introducció 9

Capítol 1: Centre històric 12

Capítol 2: Verals fora muralles 110

Capítol 3: Foranies de la ciutat 138

PRÒLEG

UN VIC DE POSTAL

MIQUEL ERRA SOLÀ

Periodista

No tinc record de l'última vegada que vaig rebre una postal. Ho confesso. Però cada vegada que me'n cau alguna d'antiga a les mans, sobretot si són d'espais que reconec, m'hi quedo embadalit. Les postals són petites cròniques visuals, entorns capturats en el temps. Són fragments d'una història més gran, la de la ciutat que il·lustren. Sovint mostren no solament el que es veu sinó també el que es vol recordar. Són arxius de memòria de llocs i de paratges que, en algun moment, en aquest cas remot, es van voler projectar al món.

Aquest llibre de Cristina Masramon esdevé tot un passeig sense presses per un Vic que potser ja no hi és, però que tampoc ha acabat de marxar del tot. Masramon se centra en una ciutat que coneix bé, la seva, i que ja ha visitat i revisitat en altres projectes editorials en qualitat d'historiadora i il·lustradora, però també de vigatana.

Avui, les tecnologies digitals han posat fi –pràcticament– a les comunicacions en paper, però les postals antigues conserven el seu encant poètic, un punt nostàlgic si cal.

I això que l'origen de les postals va ser eminentment pràctic, fins i tot humil, diria. Es considera que la primera postal data del 1869 i va ser emesa des de l'antic imperi Austrohongarès, encara sense il·lustració. La targeta postal no deixava de ser una fotografia amb un revers ideat amb la finalitat d'enviar breus escrits d'una manera més econòmica que la carta convencional. L'èxit va ser immediat i, durant el primer terç del segle xx, les postals van viure la seva edat d'or.

Les primeres targetes postals de Catalunya van ser editades l'any 1893 per la històrica impremta Hauser y Menet. A Vic van arribar a cavall dels segles xix i xx. Les més remotes són il·lustrades amb imatges de fotògrafs ambulants que es dedicaven a immortalitzar racons amb encant arreu del país. És el cas de Lucien Roisin, d'Àngel Toldrà o de Manuel Isidor Valle, considerat un dels primers impulsors de la postal a Vic, tot i que només es va instal·lar a la ciutat dos anys, entre el 1901 i el 1902. De seguida, però, també s'anaren afegint a la moda d'il·lustrar postals diversos fotògrafs i impremtes locals.

A Vic hi ha noms que han esdevingut autèntics referents de la fotografia històrica local, com els de Josep i Antoni Palmarola, Marià de Rocafiguera, Francesc Xavier Bach, Antoni Robert o Miquel Ylla, tal com ha anat resseguint Cristina Masramon en aquest recull, que completa amb algunes fotografies històriques de Vic prèvies a la mateixa edició de postals. I és que, de fet, la irrupció de les postals il·lustrades va anar de bracet de la mateixa evolució del món de la fotografia i, d'alguna manera, va contribuir a «democratitzar-la», traient-la dels estudis dels primers retratistes professionals, i afavorint-ne nous llenguatges.

Masramon ens regala, amb aquest llibre, un viatge a través d'aquestes petites cròniques visuals, racons del passat perduts o canviats, per a molts desconeguts o oblidats, que han quedat atrapats en tinta i cartó. Són peces gairebé de col·leccionista que acaben confegint un autèntic recorregut per un Vic de postal.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS CONXITA ARUMÍ BLANCAFORT

Escenes de la plaça

Una gentada situada al carrer de Verdaguier, davant de la Casa Comella, a l'entrada de la plaça Major amb els fanals de Gaudí. Al fons, l'edifici de l'Ajuntament i la plaça Major engalanada amb motiu dels actes del centenari del naixement de Jaume Balmes, el 1910. Per a aquesta ocasió es van dissenyar els dos fanals, que es van desmuntar el 1924 a causa de la seva degradació.

INTRODUCCIÓ

FOTÒGRAFS VIGATANS I LES PRIMERES POSTALS DE LA CIUTAT

CRISTINA MASRAMON

Historiadora

L'evolució de la fotografia al llarg del segle XIX i principis del segle XX mostra com els estudis fotogràfics i la millora de la tecnologia aporten uns aparells més petits i manejables que permeten el desenvolupament artístic. El fet de poder sortir al carrer a la captura de les tonalitats de la llum, a l'exterior, amb els tripodes i les càmeres fixes, obre un nou ventall de possibilitats. Sovint, els fotògrafs eren especialistes en els retrats i en els seus estudis disposaven de grans càmeres fotogràfiques, aparatoses i pesants. En els primers temps, les càmeres tenien la carcassa de fusta i el format habitual era de 13 x 18 centímetres, tot i que podien arribar a 30 x 40 centímetres. Les òptiques eren intercanviables i permetien la utilització de diferents lents.

A Vic, trobem fotògrafs amb col·leccions de postals, com és el cas de les signades com a A. T. V., del barceloní Àngel Toldrà Viazo (1867-1956), especialitzat en la targeta postal il·lustrada. Aquest autor, que sovint acompanya les inicials amb un número de sèrie, imprimia les postals mitjançant el mètode de la fototípia i es va convertir en un dels pioners a editar postals a Catalunya. Toldrà inicià l'activitat el 1905 i la va compartir durant tres anys amb

un ajudant, Lucien Roisin Besnard (1884-1943). Més tard, el francès es va plantar pel seu compte i va immortalitzar molts racons de Catalunya i de l'Estat en format postal. El 1885, a Barcelona trobem Josep Thomas i Bigas, que desenvolupà noves tècniques de reproducció de fotografies, va destacar per la qualitat de les fototípies i es va especialitzar en l'edició de postals.

Un altre retratista, Amadeu Mauri Aulet (Palamós, 1862-1933), al llarg de la seva vida va tenir diferents oficis i domicilis en diverses poblacions gironines, Vic i Ripoll. Dedicat a la fotografia i l'edició de postals en els seus orígens, recorria festes majors de diferents poblacions fent de firaire. El 1899 va fer la primera edició de postals per deu cèntims cada una. Va seguir els seus passos el fill, Colón Mauri i Radó, que signava les seves imatges com a «Mauri Vich». Va tenir una botiga a Vic que va estar oberta fins al 1917, al carrer de la Riera. D'aquesta manera ens centrem en autors vigatans o fortament arrelats al territori, i en tenim les primeres pistes gràcies a la publicitat i els anuncis de la premsa de l'època. Hi trobem tota mena de fotògrafs, estudis de fotografia, corresponsals de premsa i venda de maquinària. La ciutat de Vic ha estat una ciutat sensible a la fotogra-

fia, a la captura de la imatge, i una mostra d'això és la quantitat de fotògrafs dels segles XIX i XX. Trobem retrats de galeria que signa J. Mas a partir del 1868 i s'anuncia a la premsa com a José Mas «Fotografía Vicense», amb estudi sota les voltes de la plaça Major. També hi ha Fotografía Vicense de Cabrerizo a finals del 1890, i Dangla a la mateixa època, que s'anuncia com a J. Dangla «Fotografía Vich». Un altre artista que anunciava els seus serveis de retrats, fotografia, pintura i dibuix era a la plaça Major, amb el nom de Manuel Isidor Valle i Micolau (1874-1959). I arribem a Palmarola, que s'anunciava al programa de Festa Major del 1912 com a «Galeria Fotográfica. Retrátos de todas clases. Se hacen retratos á domicilio: Venta de Artículos fotográficos como son las máquinas desde 4 pts. una hasta lo más perfecto que se puede desear en fotografías, cubetas, trípodes, placas, papeles, postales. productos para la preparación de los líquidos, líquidos preparados etc, etc. Representación de la casa Vila y Vital de Barcelona en la Fotografía, Confiteria y Drogueria de José Palmarola Cerrageros, 12 y 14 Vich». (sic) Estava ubicat al carrer dels Argenters. Aquest fotògraf, Josep Palmarola i Conill (1868-1928), ens ha deixat una gran quantitat de còpies i d'arxius. Signava les postals amb el nom de «J. Palmarola (Vich)» o «J. P.» en moltes postals. Estava fortament involucrat en els cercles culturals de la ciutat vigatana. El seu fill, Antoni Palmarola Aregall (Vic, 1899-1948), va seguir els seus passos i acompanyava el seu pare, però la seva mort prematura deixà la mare, la vídua, com a continuadora del negoci amb la venda d'articles de fotografia amb el nom de «Vídua de J. Palmerola». Un altre nom a tenir en compte és Joan Bañón i Martínez (1892-1980), que s'anunciava com a «Fotografia Bañón. Se retrata de nit igual que de dia», a la plaça del Paradís.

Alguns d'aquests fotògrafs tenien altres professions i altres es dedicaven exclusivament als reportatges i al laboratori. Un farmacèutic dedicat i apassionat a la fotografia fou F. Xavier Bach Puigrefagut (1902-79). Dedicat a la vocació, feia retrats i reportatges fotogràfics, i també era operador de cinematografia. Un altre dels dedicats a la matèria de drogueria, perfumeria i fotografia fou Miquel Ylla Viñas, situat al carrer de les Neus; farmacèutic i adroguer seguint el negoci familiar, es va especialitzar en la venda d'aparells moderns de fotografia. Era un gran expert en processos químics i coneixedor de les càmeres de l'època. A la rambla de Sant Domènec oferia retrats a domicili Jaume Morral, que s'anunciava amb fotografies de tots preus. A la plaça Major encara es recorda la Drogueria Junyent, amb la venda de drogues, pintures, productes químics, colors, perfumeria i material fotogràfic, aleshores a la plaça de la República, 26, a càrrec de Paulí Junyent i Subirà (1903-83). A partir del 1929 inicià la venda d'aparells i de productes per a la fotografia. En aquest entorn hi trobem relacionat Pere Macià Casacuberta, que va fer alguns treballs durant la Guerra Civil i va instal·lar un laboratori a casa seva, on revelava i feia còpies. Per altra banda, de la unió de Melitó Casals i Josep Folgarolas Colomer en sorgia la marca Melfol al carrer de la Riera. Finalment, destaquem el fotògraf, fill d'un sabater i baster, Antoni Robert i Caballé (Vic, 1903 - Barcelona, 1975), que va agafar el relleu de Palmarola a partir del 1928 i bàsicament se centrà en una etapa de la societat vigatana, del 1928 al 1932. Especialista en el dibuix, l'escultura, la pintura i en diferents facetes de la música, va marxar a Barcelona per encàrrec de Josep M. Gudiol, arquitecte, per tal de crear un arxiu de més de 50.000 clixés de tot el país, l'Arxiu d'Arqueologia Catalana.

La fàbrica del Sucre

Vista de la via del ferrocarril, un projecte fet al segle XIX amb la inauguració del tram Barcelona-Granollers i el 1880 fins a Sant Joan de les Abadesses. La primera estació es va inaugurar el 1875. Al fons, la fàbrica del Sucre, construïda entre el 1892 i el 1893.

CAPÍTOL 1

Centre històric Murales i rambles

Una plaça única, porxada i antigament aïllada, i set portals d'entrada per la gran muralla de pedra que avui conformen les rambles de la ciutat: els portals de Manlleu, de Gurb, de Malloles, de Montcada («el Portalet»), de Queralt, de Santa Eulàlia i d'en Teixidor.

A. T. V. (ED.) / COL·LECCIÓ CRISTINA MASRAMON MARTÍN

L'Hospital de la Santa Creu

A la pàgina anterior, l'Hospital de la Santa Creu, que dona nom a la rambla de l'Hospital. Aquest centre sanitari va ser fundat el 1348 per Ramon de Terrades i des del segle XV va ser conegut com a «Hospital de la Santa Creu» i es convertí en el principal hospital de la ciutat. A l'altra banda del pont de Queralta existia l'Hospital d'en Cloquer, fundat per Arnau de Cloquer.

La Casa Rusconi

En aquesta pàgina, postal editada per Josep Cunill i Sala, originari de Barcelona, sota el nom «Corrent per Catalunya», de la sèrie 2a, n. 3, de l'any 1905. La imatge mostra una vista parcial de la plaça Major de Vic amb la Casa Rusconi i la Casa Comella al centre i a l'esquerra de la imatge. La fisonomia de la plaça Major, envoltada de petits carrerons,

amb el passatge Comella i el carrer de la Llibertat, desapareguts el 1910 per donar lloc al carrer de Verdaguer, canviaria del tot i abraçaria la modernitat. Amb l'obertura del carrer, l'enderroc del convent de les Davallades i el trasllat de l'estació al capdavant, la ciutat s'obria al futur i cap a nous espais.

CAPÍTOL 1

CENTRE HISTÒRIC MURALLES I RAMBLES

Per seguir l'itinerari marcat a través d'aquest recull de postals de diferents autors, cal pensar en quin és l'origen de la ciutat. Aquesta es començà a formar entorn del Temple Romà en els seus orígens romans, i posteriorment entorn del castell dels Montcada i de la seu episcopal, que, seguint itineraris marcats, es va construir fins a la plaça del Mercadal. Segons l'historiador Eduard Junyent en parlar del centre de la ciutat: «En la seva grandiositat solemne, Vic posseeix una plaça única que li dona fesomia i caràcter. I és que no ha estat creada com un rebuscament d'urbanització arquitectònica [...] sinó que fou precisament l'existència secular del mercat a camp ras la que li donà l'origen i la formació». Un centre funcional que respon a la vitalitat social de la ciutat.

Al segle XII es construeixen les primeres muralles, que segueixen el perímetre de les rambles, que veurem en imatges, i deixen fora algun sector de la ciutat, com ara el barri de Santa Eulàlia, proper a l'actual convent de Santa Teresa. Amb la construcció de les muralles al centre de la ciutat trobem diferents nuclis de població, un entorn del castell dels Montcada, a l'església de la Pietat, a la catedral i es va configurant entorn del Mercadal, on era obligat que els edificis es construïssin amb voltes perquè s'hi pogués passar a cavall. L'accés a la ciutat emmurallada es feia a través de set portals: Santa Eulàlia, Manlleu, Gurb, Malloles, Queralta, Montcada i Teixidor. Amb tot això, a finals del segle XVI es comença a construir la Clausura del Morbo.

En aquest recorregut veurem diferents edificis que es van ubicar a la part exterior de les muralles que avui configuren les rambles; per exemple, el 1348 es funda l'Hospital de la Santa Creu i el 1384 es construeix l'edifici; el 1368 s'inicia la reconstrucció de la muralla per ordre de Pere III; el 1348 es comença la construcció del convent i de l'església de les monges clarisses, avui conegut com a «Santa Clara Vella», i el 1590 es posa la primera pedra del nou monestir de Santa Clara al portal de Manlleu.

A partir del segle XVII, la ciutat viurà un creixement significatiu que en dibuixarà l'estructura urbanística, amb l'actual definició de les rambles i l'inici de la urbanització de l'Eixample Morató amb el traçat del carrer Nou. L'any 1655 es produeix un fet que influirà en el traçat urbà de la ciutat: es configura un pla de fortificació per ordre de Joan d'Àustria amb motiu de la guerra dels Segadors, que executarà l'arquitecte Bonaventura Tarragó, enderrocant molts ravals i edificis singulars, dels quals ja no tenim cap imatge gràfica.

Pel que fa als edificis religiosos de les rambles, en aquest moment trobem la construcció de Santa Clara Nova a l'inici del carrer de Manlleu i la construcció de Santa Teresa a l'extrem de la rambla dels Montcada. Hi trobem també el convent de les Carmelites Calçades de les Davallades, el convent i l'església dels Dominicans a la rambla de Sant Domènec i el convent i església dels Carmelitans Descalços a l'inici del carrer de Gurb, a l'actual rambla del Carme.